

Nr 374

Av fru Kristensson och herr Björkman, om *progressionsutjämning vid beskattning av fysiska personer.*

En av den progressiva inkomstskattens påtagliga olägenheter är att mera skatt uttages av personer med ojämna inkomster än av personer vilkas inkomster är mera jämnt fördelade i tiden. Härigenom kan skattebelastningen i vissa fall komma att bli mycket dåligt anpassad till den verkliga skatteförmågan. Att detta förhållande är otillfredsställande och står i dålig överensstämmelse med de grundläggande principerna för beskattningen har börjat bli alltmera uppmärksammat.

Sålunda framhöll statsrådet och chefen för finansdepartementet i direktiven för 1957 års skatteutredning, att principen om beskattningsårets slutenhet för skattskyldiga med ojämna inkomster kunde leda till en på längre sikt för hård beskattning. För fysiska personer fick härvid även progressiviteten i den statliga inkomstskatten betydelse. Utredningen framhöll för sin del, att det »saknas principiellt anledning att av en skattskyldig uttaga större skatt än som svarar mot hans inkomstförhållanden sådana de framträder under en längre tidsperiod än det enstaka beskattningsåret. Skattekraften ökar inte för det inkomstutfallet under åren är ojämnt.»

I icke ringa utsträckning ger de nuvarande skattereglerna möjligheter till en skattemässig utjämning av inkomster mellan olika beskattningsår. På olika sätt har således företag och rörelseidkare möjlighet till resultatutjämning genom avskrivningsreglernas konstruktion och förlustutjämning. Vidare bör erinras om gällande lagstiftning rörande avsättning på skogskonto. Reglerna för ackumulerad inkomst har nyligen utvidgats vad gäller inkomst av jordbruksfastighet och rörelse.

Karaktäristiskt för den debatt som förts och de åtgärder som genomförts i fråga om skattemässig utjämning mellan olika beskattningsår är inriktningen på rörelseinkomster, medan motsvarande problem för löntagarnas och vissa fria yrkesutövares del knappast ägnats någon uppmärksamhet. Denna ensidighet beror dels på att åtskilliga av möjligheterna till skattemässig utjämning endast slår öppna för företag och rörelseidkare, dels på att man hittills tagit sikte på en skatteutjämning med hänsyn till relativt stora inkomstvariationer mellan närliggande beskattningsår, något som är vanligast förekommande i fråga om företags- och rörelseinkomster. Stora grupper av personer med längre yrkesutbildning har emellertid en över hela livstiden framträdande mera systematisk ojämnhet i inkomsterna. De

har först ett stort antal inkomstlösa år under utbildningstiden och sedan en successivt stigande inkomstkurva. De högre inkomsterna längre fram i livet skall härvid kompensera inkomstlösheten under studietiden och de lägre begynnelselönerna. Men vid beskattningen tages ej hänsyn härtill: de högre inkomsterna under ett relativt begränsat antal år beskattas lika hårt som om de hade uppburits under ett större antal år.

Det kan inte med fog göras gällande att den ojämnhet i beskattningen som härigenom uppkommer är av mindre betydelse än den ojämnhet som uppstår genom mera kortsiktiga variationer i företags- och rörelseinkomster. Tvärtom påvisades vid remissbehandlingen av 1957 års skatteutrednings betänkande om förlust- och resultatutjämning, att ojämnheten i inkomsterna för t. ex. den högskoleutbildade arbetskraften ledde till större skatteorättvisor än den överbeskattning på grund av kortsiktiga inkomstvariationer, som utredningen ville undanröja med sina förslag.

Det är uppenbart, att icke varje överbeskattning på grund av ojämnhet i inkomsterna kan undanröjas vid ett bibehållande av det progressiva inkomstskattesystemet. Å andra sidan måste det tillses, att överbeskattningen icke blir så stor att den uppfattas som en allvarlig och stötande orättvisa. Så är emellertid i viss utsträckning fallet med nuvarande höga progressivitet, t. ex. då det gäller beskattningen av den högskoleutbildade arbetskraften och likartade grupper med längre utbildningstid.

Den progressiva skattens verkningar har belysts i en broschyr som Sveriges akademikers centralorganisation nyligen utgivit. Tillvägagångssättet för att undersöka hur stor merskatt som uppkommer på grund av progressionen har varit följande: Den adderade bruttoinkomsten mellan 16 och 65 års ålder för varje yrkesgrupp som ingår i undersökningen har fördelats

Yrkesgrupp	Antal yrk. v. år	Bruttoink. (exkl. bidrag)	Direkt skatt på bruttoinkomsten	Skatt om ink. varit jämnt fördelad på 50 år	Merskatt	
					abs.	%
Adjunkt.....	38	1 134 400	334 950	287 250	47 700	17
Banktjänsteman.....	48	1 048 800	277 700	255 750	21 950	9
Civilekonom.....	39	1 937 300	728 450	645 400	83 050	13
Folkbibliotekarie.....	37	878 400	227 700	195 950	31 750	16
Folkskollärare.....	41	891 200	223 400	200 000	23 400	12
Gymnasieingenjör.....	43	1 301 200	396 200	355 050	41 150	12
Jurist.....	38	1 154 400	344 900	294 700	50 200	17
Konduktör.....	48	705 800	151 550	143 800	7 750	5
Lektor.....	33	1 142 900	363 450	290 200	73 250	25
Metallarbetare.....	48	690 800	149 050	139 150	9 900	7
Murare.....	48	1 005 800	258 450	239 800	18 650	8
Officer (överste).....	41	1 225 100	375 300	323 450	51 850	16
Officer (kapten).....	41	1 002 100	268 650	238 550	30 100	13
Postmästare.....	42	1 055 200	289 500	258 150	31 350	12
Samhällsvetare.....	38	1 112 400	324 050	279 250	44 800	16
Tandläkare.....	38	1 497 000	502 950	441 200	61 750	14
Träarbetare.....	48	1 044 800	273 500	254 250	19 250	8

jämnt på 50 år. Skatten på dessa genomsnittsinkomster har därefter uträknats och jämförts med den verkliga skattebelastningen. I vidstående tabell har en sammanställning gjorts av dessa beräkningar.

Eftersom ingen yrkesgrupp har en absolut jämn inkomstkurva, uppstår en viss merbeskattning för alla, men den är störst där studietiden är längst och de inkomstgivande åren därmed sammanträngda.

Enligt vår uppfattning är den här påtalade effekten av den progressiva inkomstbeskattningen en så stor olägenhet att frågan om att mildra denna överbeskattningseffekt bör upptagas till utredning på motsvarande sätt som skett i fråga om effekterna av mera kortsiktiga inkomstvariationer. Härvid bör först skatteuttagets storlek vid olika normalt förekommande typer av ojämnhet i inkomsterna statistiskt klarläggas. Mot bakgrunden av de resultat som härvid erhålles bör olika förslag prövas att åstadkomma ett efter skatteförmågan bättre avpassat skatteuttag. För personer med längre yrkesutbildning skulle man kunna införa ett fast progressionsutjämningsavdrag, vars storlek gjordes beroende av normalstudietiden för den genomgångna yrkesutbildningen. En mera generell lösning skulle kunna uppnås genom en kumulativ utjämning av de beskattningsbara inkomsterna. Även andra möjligheter torde vara tänkbara.

Med hänvisning till vad här anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning av frågan om progressionsutjämning vid beskattning av fysiska personer med på längre sikt starkt ojämn inkomstfördelning.

Stockholm den 24 januari 1964

Astrid Kristensson

Folke Björkman